

12 hlavních výzev pro životní prostředí

Požadavky a očekávání občanů, občanských sdružení
a nezávislých odborníků od politických stran
při volbách do Poslanecké sněmovny v říjnu 2013

① skutečný přístup k informacím a
k účasti na rozhodování pro občany

② žádná veřejná podpora
jaderné a fosilní energetiky

③ evropské fondy pro
snížení spotřeby energií

④ účinná řešení pro dopravu v obcích

⑤ pro výhodné
třídění a nevýhodné
skládování odpadu

⑥ žádné výjimky z kontroly
průmyslových emisí

⑦ zdravé ovzduší: zvýšit
poplatky, zrušit výjimky

⑧ proti ubývání zemědělské půdy

⑨ kvalitní zákon pro Šumavu

⑩ pro limity těžby a proti vyvlastňování

⑪ realistické poplatky
za dobývání nerostů

⑫ zákon o snížení
spotřeby fosilních paliv

Předčasné volby zastihly na podzim 2013 většinu politických stran nepřipravenou. Sekce jejich programů, které se věnují životnímu prostředí, nabízejí u řady z nich vyhlídky na mnoho dobrého pro krajinu, klima, zvířata, ale i prostředí ve městech a zdraví každého z nás. Naprostá většina návrhů v programech však zůstává zahalená do nekonkrétních formulací, které si je možné vyložit na obě strany – a v důsledku je tedy ani nedodržet.

Vzhledem k naléhavosti problémů se znečištěným ovzduším, ubývající půdou, plýtváním surovinami či častějšími přívalovými dešti a povodněmi, nepovažuje asociace nevládních organizací Zelený kruh takovou vyhlášenost v závazcích a slibech politiků za přijatelnou.

Voliči mají právo se dozvědět, co konkrétní strana, která se uchází o jejich hlasy, navrhuje, a mají právo to po ní následně vyžadovat. Ekologické nevládní organizace sdružené v Zeleném kruhu navrhuje, jak urychleně řešit dvanáct vážných problémů a významně tak zlepšit kvalitu životního prostředí i života obyvatel ČR.

01 :: Skutečný přístup k informacím a k účasti na rozhodování pro občany

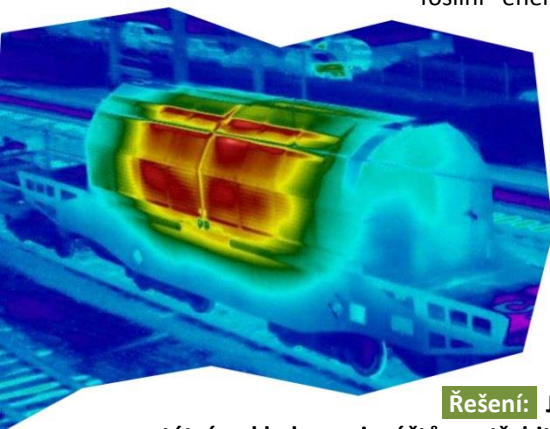
Výzva: Současné české zákony neumožňují lidem, aby se účinně účastnili všech fází rozhodování o projektech, které zasáhnou jejich okolí, životní prostředí a zdraví. Například se vyloučení týká rozhodování o jaderných zařízeních podle atomového zákona nebo o stanovení limitů či výjimek z nich pro hluk a prach či jiné znečišťující látky. Tento stav je v rozporu s mezinárodním právem¹, s evropskou směrnicí² i s ústavním pořádkem ČR³. Kvůli dlouhodobému porušování práv občanů tak České republice nově hrozí vysoké sankce a zastavení čerpání evropských fondů.

Řešení: Zákony by měly být upraveny tak, aby lidem umožňovaly zapojit se také do rozhodování v případech, kdy je dotčeno jejich právo na příznivé životní prostředí, což se týká například nadměrného hluku, prachu či jiného znečištění v jejich okolí,

aby umístění hlubinného úložiště jaderného odpadu nebylo možné bez souhlasu dotčených obcí, a aby každý měl při porušení svých práv možnost účinně se dovolat nápravy.

02 :: Žádná veřejná podpora jaderné a fosilní energetiky

Výzva: Využívání uhlí a uranu od jejich těžby po uložení odpadu poškozuje zdraví lidí a omezuje rozvoj obcí. Jaderná a fosilní energetika přitom čerpá masivní veřejnou podporu od státu: Česká republika v minulosti masivně dotovala obnovu území zničených těžbou hnědého uhlí., výroba tepla a elektřiny z uhlí a plynu získává necelé 2 miliardy korun ročně formou zelených bonusů⁴, další podporu má získat z evropských fondů. Jaderné elektrárny ušetří na pojistném, nesou pouze omezenou odpovědnost⁵ za jaderné škody. ČEZ by zaplatil maximálně 8 miliard korun, pojistit se pak musí na pouhé 2 miliardy korun. Oproti tomu škody po těžké havárii atomových reaktorů mohou dosáhnout astronomických částek. Po Fukušimě jsou škody odhadovány na 4,3 bilionu korun, po Černobylu 4,6 bilionu korun. Ministerstvo průmyslu připravilo návrh zákona, aby elektřina z nových jaderných bloků byla dotovaná pomocí garantované výkupní ceny⁶. Rozdíl by tedy zaplatili spotřebitelé.

Řešení: Jaderná nebo uhelná energetika by neměla dostávat veřejnou podporu ani ze státní pokladny ani z účtů spotřebitelů. Stávající podpora spalování uhlí či odpadků a nepřímá podpora jaderných elektráren v podobě nedostatečného pojištění pro případ jaderné škody by měla být zrušena.

¹ Aarhuská úmluva, mezinárodní smlouva, kterou je ČR vázána a která je na úrovni ústavního zákona. Směrnice Rady 2011/70/EURATOM ze dne 19. července 2011, kterou se stanoví rámec Společenství pro odpovědné a bezpečné nakládání s vyhořelým palivem a radioaktivním odpadem.

² Směrnice o EIA (posuzování vlivů na životní prostředí).

³ Právo na příznivé životní prostředí dle čl. 35, právo na zdraví podle čl. 31, spolu s právem na spravedlivý proces dle čl. 36 Listiny.

⁴ Zakotvené v zákoně o podporovaných zdrojích energie.

⁵ Omezená odpovědnost pro provozovatele jaderných elektráren je garantována atomovým zákonem.

⁶ Tzv. kompenzační mechanismus v zákoně o podporovaných zdrojích energie.

03 :: Evropské fondy pro snižování spotřeby energií

Výzva: Nové evropské fondy představují příležitost jak snížit vysokou energetickou náročnost českých domácností, veřejné sféry i průmyslu, která se nemusí opakovat. Omezený objem financí z evropských prostředků by místo neekologických projektů, které nedokázaly čerpat podporu ani v současném období, měly nasměrovat do úspor energie v obytných, veřejných, i podnikatelských budovách společně s instalací malých obnovitelných zdrojů tepla jako jsou kotle na biomasu nebo solární kolektory. Podle propočtů stavebního průmyslu i nevládních organizací existuje v Česku absorpční kapacita ve výši 10 miliard Kč ročně z fondů EU na úspory energie v obytných a veřejných budovách. Avšak v současnosti navrhované čerpání evropských fondů naopak otevírá dotace pro spalovny odpadků či společnou výrobu elektřiny a tepla z neobnovitelných zdrojů. Energetická efektivita v současnosti není zařazena mezi podmínky pro dotační podporu u těch projektů, kde je nejnázřejší možné dosáhnout úspory energie, a tím i financí na provoz v budoucnosti – třeba u výstavby nových budov, pořízování vozidel nebo kancelářské techniky.

Řešení: Nové evropské fondy by měly podporovat snižování spotřeby energie v obytných a veřejných budovách alespoň 10 miliardami korun ročně a úspora energie by měla být podmínkou u všech relevantních projektů.

04 :: Účinná řešení pro dopravu v obcích

Výzva: Kamiony se ve velkém vyhýbají placení mýtného tím, že placené úseky objíždějí po nevyhovujících silnicích a skrze obce. Nebezpečnou jízdou, prachem, zplodinami, hlukem a otrěsy ohrožují místní občany a poškozují silnice.

Řešení: Účinnou obranou proti tomu by bylo rozšířit mýtné pro těžkou nákladní dopravu na všechny silnice 1. tříd a vybrané, objízdné úseky silnic 2. a 3. tříd a umožnit obcím stanovit a upravovat výši mýtného pro veškerou dopravu ve stanovených nízkoemisních zónách chránících městská centra.

05 :: Pro výhodné třídění a nevýhodné skládkování odpadu

Výzva: Kvůli nízkému poplatku v zákoně o odpadech je vyhazování cenných surovin na skládku nejvýhodnějším způsobem nakládání s odpady. Poplatek by měl být výrazně zvýšen a pro obce, které hodně třídí, zavedena recyklační sleva: nižší sazba poplatku za skládkování zbytkového odpadu. Peníze určené na nakládání s komunálními odpady je třeba soustředit na projekty snadnějšího tříděného sběru pro domácnosti, kompostování a recyklace. Kromě omezení plýtvání to sníží výdaje domácností i nakládání s odpadem.

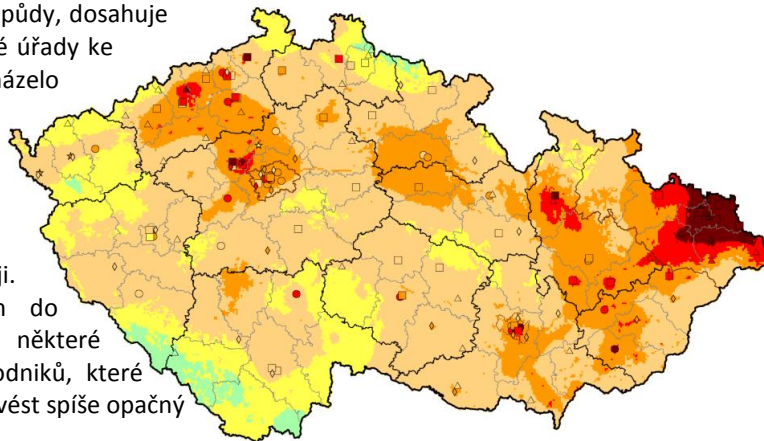
Řešení: Poplatky za skládkování odpadu by měly být zvýšeny tak, aby recyklace byla ekonomicky výhodnější, zároveň ale má být zavedena recyklační sleva pro obce, které hodně třídí odpad. Na zlepšení recyklačních služeb by měly přednostně putovat také peníze z evropských fondů.

06 :: Žádné výjimky z kontroly průmyslových emisí

Výzva: Znečištění zejména ovzduší, ale také vody a půdy, dosahuje alarmujících hodnot. Vláda se nesnaží přimět krajské úřady ke změnám v integrovaných povoleních tak, aby nedocházelo k odkládání ekologizace průmyslové výroby a dalších znečišťujících provozů. Vládní nařízení nestanoví žádné lhůty, ve kterých by kraje měly zpřísnit svůj vstřícný přístup ke znečišťovatelům a nepřihlíží ke specifikům místních podmínek například v Moravskoslezském či Ústeckém kraji. Počet znečišťujících látek hlášených průmyslem do Integrovaného registru znečišťování byl omezen, některé limity jejich hlášení zmírněny a klesl i počet podniků, které evidenci podléhají. K možnému zlepšení by ale mohl vést spíše opačný trend.

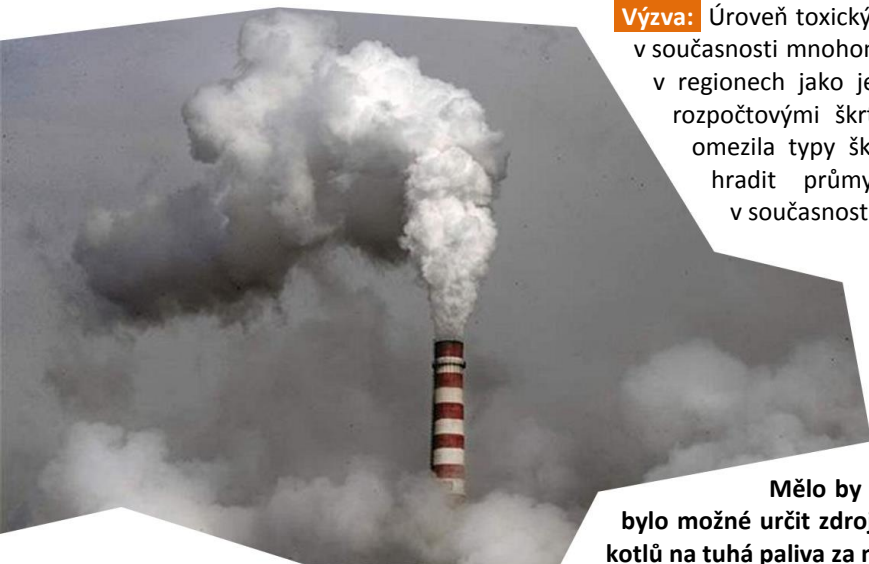
Řešení: Česká vláda ani poslanecká sněmovna by neměly podporovat ani navrhnout žádné výjimky pro průmyslové znečišťovatele, neměly by snižovat počet sledovaných znečišťujících látek ani limity pro ohlašování emisí škodlivin, které znečišťovatelé vypouštějí do ovzduší, půdy a vody.

07 :: Zdravé ovzduší: zvýšit poplatky, zrušit výjimky

Výzva: Úroveň toxických zplodin a prachu z dopravy a průmyslu v ovzduší v současnosti mnohonásobně překračuje povolené limity, a to především v regionech jako je Moravskoslezský či Ústecký kraj. Poslední vláda rozpočtovými škrty přispěla ke snižování počtu měřicích stanic a omezila typy škodlivin, které jsou sledovány. Poplatky, které má hradit průmysl za vypouštění zplodin do ovzduší, jsou v současnosti tak nízké, že nemotivují podniky k modernizaci.

Řešení: Množství toxických zplodin a prachu v ovzduší musí být sníženo alespoň na úroveň zákonných limitů. Za tímto účelem by měly být navýšeny poplatky pro průmyslové znečišťovatele za vypouštění zdraví ohrožujících zplodin na takovou úroveň, která podle expertů skutečně motivuje podniky k modernizaci.

Mělo by být rozšířeno a zlepšeno měření škodlivin tak, aby bylo možné určit zdroje znečištění a zvýšena podpora výměny domácích kotlů na tuhá paliva za moderní kotle s nízkými emisemi.

08 :: Proti ubývání zemědělské půdy

Výzva: Poplatky za zábory zemědělské půdy se zvýšily, avšak zábor krajiny je stále příliš rychlý – poplatky dostatečně nemotivují k využití zastavěné či méně kvalitní půdy. Půda je také špatně chráněna proti erozi a dalším negativním vlivům.

Řešení: Poplatky za zábory zemědělské půdy by měly být zvýšeny minimálně o 10 procent, aby se tak omezil úbytek české krajiny v důsledku výstavby skladišť, montoven a parkovišť.

09 :: Kvalitní zákon pro Šumavu

Výzva: Kontroverzní návrh zákona o Šumavě výrazně zmenšuje část parku ponechanou pouze turistům a divoké přírodě a rozšiřuje části území, kde je možná výstavba. Jeho přijetí by v důsledku vedlo ke ztrátě prestižní značky národní park, ohrozilo by vzácnou přírodu, odrazovalo turisty a tím poškozovalo živobytí místních lidí.

Řešení: Do zákona by měla být zařazena účinná pravidla, která ochrání krajinu v parku před zástavbou a zároveň zajistí ponechání nejvzácnějších míst v národním parku na Šumavě přinejmenším v současné rozloze třiceti procent území turistům a přírodě.

10 :: Pro limity těžby a proti vyvlastňování

Výzva: Prolomení územních limitů těžby uhlí, které vyplývají z vládního usnesení, obsahuje nyní návrh takzvané surovinové politiky i volební programy některých stran. Ministr průmyslu Kuba v Nečasově vládě zároveň navrhoval změnit horní zákon tak, aby umožnil vyvlastňování domovů kvůli těžbě uhlí i dalších surovin.

Řešení: Zachování územních limitů pro těžbu uhlí v České republice by mělo být garantováno zákonem, zároveň nemá být umožněno vyvlastňování domovů, veřejných budov a pozemků kvůli jakékoliv těžbě.

11 :: Realistické poplatky za dobývání nerostů

Výzva: Takzvané vyhrazené nerosty jsou ze zákona ve vlastnictví státu. Ten vlastnické právo k vytěženým nerostům přenechává ve prospěch těžebních firem po zaplacení takzvané úhrady z vydobytoho nerostu. Ta je ovšem v současnosti nebyvale nízká - v případě uhlí 0,5-1,5 % z jeho tržní ceny. Stát by se svého neobnovitelného bohatství neměl zbavovat za takto zjevně nevýhodných podmínek.

Řešení: Je zapotřebí řádově zvýšit poplatky za dobývání nerostů a získané prostředky investovat do rekultivace krajiny, léčení nemocí, výsadby ochranných lesních pásů pro snížení znečištění v okolí nebo recyklace stavebních surovin. Úhrada z vydobytoho nerostu by proto měla být novelou horního zákona zvýšena minimálně na 30 % jeho tržní ceny.

12 :: Zákon o snižování spotřeby fosilních paliv

Výzva: Česká republika je kriticky závislá na stále dražších a vzácnějších fosilních palivech. Vyrábíme z nich téměř 60 % elektřiny a 70 % tepla. V roce 2012 bylo více než 200 miliard Kč ze státního rozpočtu vynaloženo na dovoz ropy a zemního plynu. Česká republika má přitom pátou nejvyšší spotřebu energie na jednotku HDP mezi zeměmi Evropské unie a vysoké emise skleníkových plynů. Zavádět inovace snižující spotřebu fosilních paliv - jako jsou úsporné domy, výroba domácí čisté elektřiny, recyklace, rychlá a pohodlná veřejná doprava či místní jídlo v obchodech - se zatím příliš nedaří.

Řešení: Je potřeba přijmout nový zákon podle britského vzoru, který stanoví závazné tempo, jakým česká ekonomika bude snižovat závislost na fosilních palivech - ropě, zemním plynu a uhlí.

vydala asociace nevládních ekologických organizací Zelený kruh, září 2013
www.zelenykruh.cz

